

I.	Předmět, cíl, postup a metodologie výzkumu	5
II.	Vývoj trestněprávní úpravy ve vztahu k hospodářské kriminalitě v ČR po roce 1989 a její současný stav	14
II.1.	Stručně k vývoji trestněprávní úpravy hospodářské kriminality před listopadem 1989	14
II.2.	Charakteristika změn a časový sled novel trestního zákona upravující hospodářskou kriminalitu po listopadu 1989	15
II.3.	Přehled nejdůležitějších ustanovení trestního zákona upravujících Hospodářskou kriminalitu	20
II.4.	Evropská integrace	31
II.5.	Shrnující poznámka	33
III.	Hospodářská kriminalita v ČR – současný stav	34
III.1.	Úvod	34
III.2.	Základní faktory ovlivňující kvantitativní a strukturální výskyt hospodářských kriminálních aktivit	35
III.2.1.	Vliv společenského prostředí	35
III.2.2.	Vliv právního rámce	36
III.3.	Současný stav výskytu hospodářské kriminality a jeho odlišnosti od minulého vývoje	41
III.4.	Výnosy z trestné činnosti a jejich legalizace	48
IV.	Finanční kriminalita	53
V.	Bankovní boom a jeho důsledky	61
VI.	Způsoby páčání ekonomické kriminality	69
VII.	Pachatelé ekonomické trestné činnosti a poškození – objekty Napadané ekonomickou kriminalitou	80
VII.1.	Poškozené objekty	80
VII.2.	Pachatelé	82
VIII.	Problematika postihu ekonomické kriminality	94
VIII.1.	Nápad trestných činů hospodářské kriminality s analýzou vybraných trestních spisů	94
VIII.2.	Dokazování	106
VIII.3.	Tresty	112

I. PŘEDMĚT, CÍL, POSTUP A METODOLOGIE VÝZKUMU

Není sporu o tom, že ekonomická kriminalita představuje fenomén, jehož rozsah a závažnost v naší společnosti v posledních letech radikálně vzrostly. Srovnání se zjištěným stavem této formy kriminality v roce 1989, případně před ním, není v podstatě možné vzhledem k následně zásadní změně ekonomických vztahů ve společnosti. Nicméně zatímco od počátku devadesátých let podíl ekonomické kriminality na počtu zjištěných trestných činů nepřesáhl až do roku 1994 5 %, činil v roce 1997 již 7,5 % a v roce 2002 11 %. Markantní jsou ovšem škody způsobené odhalenou ekonomickou kriminalitou, které v absolutním vyjádření představují sumu 14 mld. Kč v r. 1995 a již 44 mld. Kč v r. 2001, což v tomto roce znamenalo téměř 80 % z celkové škody způsobené veškerou zjištěnou kriminalitou.¹ Přitom lze důvodně předpokládat, že nikoli nevýznamná část ekonomické kriminality je nadto skryta v tzv. „temných číslech“, tj. kriminalitě latentní - neoznámené nebo nezjištěné.

Společenská nebezpečnost ekonomické kriminality je tedy evidentní. Nejde přitom jen o výši způsobených škod, byť je ohromující. Jde také o to, že případy ekonomické kriminality působí destruktivně na společenské vědomí, jak přímým poškozováním občanů (např. jako vkladatelů u napadených finančních institucí, zaměstnanců tzv. „vytunelovaných“ podniků apod.), tak jejich obtížným odhalováním, dokazováním a stíháním. Negativně může působit i skutečnost, že mezi pachateli ekonomické kriminality je zastoupen i nový typ pachatelů - kvalifikovaných odborníků, často prvopachatelů, zaujímajících (a zneužívajících) odpovědná místa ve struktuře řízení podniků a institucí. To může navozovat představu praktické nepostižitelnosti některých těchto případů a pachatelů, což ve svém důsledku vede k oslabování důvěry v instituce a garance demokratického právního státu.

Je paradoxem, ale pouze zdánlivým, že množství obětí ekonomické kriminality je vyšší než množství obětí obecné kriminality. Oběťmi ekonomické kriminality se totiž nestávají jen přímé cíle kriminálních útoků, což jsou obvykle právnické osoby působící v ekonomické sféře, případně stát, ale i občané, nejen jako vkladatelé či zaměstnanci napadených subjektů, ale i např. jako zákazníci poškození cenovými manipulacemi, nekvalitními výrobky či službami, jako obyvatelé lokality poškozené chováním firem vůči životnímu prostředí, ale i jako občané státu, na něž dopadají důsledky chybějících prostředků ve státním rozpočtu následkem daňových úniků.²

Nové struktury ekonomických vztahů v ČR přinesly také nové formy trestné činnosti v oblasti ekonomiky. Objevily se formy již sice známé ze společnosti s tržní ekonomikou, ale v socialistické plánované a státem kontrolované ekonomice dříve neexistující, ale také formy do určité míry specifické a charakteristické pro období přechodu od plánované ekonomiky, postavené na státním vlastnictví, k ekonomice tržní, postavené na vlastnictví soukromém. Všechny tyto rysy vývoje ekonomické kriminality v ČR více než opravňují výzkumný zájem o tento fenomén.

¹ Pramen: Statistika Policie ČR

² Srov. Economic Crime, Council of Europe, Strasbourg 1981, str. 19